

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ГАЗОВА КРИЗА

Що сталося?

22 грудня 2017 року Стокгольмський арбітраж прийняв рішення в рамках контракту купівлі-продажу газу між НАК «Нафтогаз України» та «Газпромом», яким зобов'язав, серед іншого, «Нафтогаз» заплатити «Газпрому» трохи більше 2 млрд дол. простроченої заборгованості та купувати щорічно у «Газпрому» 5 млрд куб. м газу (оскільки 5 млрд куб. м - це річна контрактна кількість (РКК), і припустима зміна РКК становить 20%, обов'язковий обсяг купівлі міг становити 4 млрд куб. м).

28 лютого 2018 року Стокгольмський арбітраж прийняв рішення в рамках транзитного контракту між НАК «Нафтогаз України» та «Газпромом», яким зобов'язав російську компанію виплатити 4,6 млрд дол. за недопоставку узгоджених обсягів газу для транзиту.

З урахуванням цих двох рішень, серед іншого, «Нафтогаз» був зобов'язаний купувати газ у «Газпрому» щорічно в обсягах не менше 4 млрд куб. м, а «Газпром» - сплатити українській стороні 2,56 млрд дол.

«Нафтогаз» в рамках своїх зобов'язань зробив відповідну заявку на купівлю газу з 1 березня і, за даними ЗМІ, надав передоплату за 0,5 млрд куб. м у березні, однак «Газпром» відмовився постачати газ за кілька годин до початку поставок. Також, у порушення зобов'язань за транзитним контрактом, «Газпром» різко зменшив тиск газу на вході в ГТС України – до 50 атм проти 60-65 атм визначених контрактом.

Поряд з піковим споживанням у період низьких температур, це спричинило нестачу запланованого обсягу газу в березні і, відповідно, кризову ситуацію. З урахуванням пониженої температури в країнах ЄС, оперативно закупити такі обсяги газу на західному напрямку можливо, але за набагато вищими цінами. Разом із тим, уже укладено угоду з польською PGNIG на постачання додаткових обсягів газу в Україну.

Що робити? Пропозиції DiXi Group

1. Важливо, щоб поведінка «Газпрому» отримала відповідну оцінку не лише в Україні, але і серед усіх важливих споживачів російського газу. На подібні маніпуляції та дрібні помсти має бути єдина і послідовна реакція тих, хто купує російський газ і користується послугами «Газпрому».

Для цього ми пропонуємо розробити, в рамках механізму раннього попередження, спільну позицію України та ЄС щодо безумовного виконання сторонами рішень Стокгольмського арбітражу щодо контрактів на постачання та транзит газу, зокрема здійснення належних виплат.

2. Ініціатива «Газпрому» змінити правила гри на свою користь і втягнути на «своє поле» інші сторони має отримати симетричну відповідь з боку України та ЄС. Позиція «Газпрому» - або зтягнути виконання нинішнього транзитного контракту (через подання чергового позову в Стокгольмський арбітраж), або нав'язати власну версію нових правил (через пропозицію нового контракту на транзит).

Позицією України та ЄС могло б бути безумовне виконання Договору про заснування Енергетичного Співтовариства та Угоди про асоціацію, які передбачають створення спільного ринку газу між Україною та ЄС. Враховуючи, що розірвання контракту з «Газпромом» створює відповідні умови, сторони України та ЄС могли б вийти з ініціативою перегляду всієї системи контрактів, які регулюють питання транзиту російського газу до споживачів у ЄС через територію України, у т.ч.:

- а) дострокове припинення дії контракту між «Нафтогазом» і «Газпромом» про транзит газу;
- б) укладення європейськими компаніями-споживачами газу угод на послуги з транзиту газу із оператором ГТС України (ПАТ «Укртрансгаз»). Разом із тим, для цього необхідно:
 - НКРЕКП переглянути тарифи на послуги з транспортування природного газу для точок входу і точок виходу з газотранспортної системи, розташованих на державному кордоні України, встановити їх на рівні, достатньому для ефективної роботи оператора ГТС та комерційного інтересу користувачів системи;

- Оператору ГТС України провести Open Season на бронювання потужностей точок входу, розташованих на східному та північному кордоні України з РФ та Білоруссю відповідно («Валуйки», «Кобрин», «Мозир», «Писарівка 1400», «Суджа 1200», «Суджа 1400»);

- Оператору ГТС України укласти угоди на послуги з транспортування природного газу, із вказаними вище точками прийому газу.

- в) зміна точки прийому газу для європейських компаній-споживачів в угодах на придбання газу в «Газпрому» (його дочірньої компанії «Газпром експорт» або інших). Для цього необхідно:
- визначити точками передачі газу відповідні точки на східному та північному кордоні України;
 - забезпечити належний рівень обліку газу на відповідних точках;
 - визначити перехід на розрахунок цін за принципом netback (поточна експортна ціна «Газпрому» мінус витрати на транспортування газу територією України).
- г) укладення між оператором ГТС України (ПАТ «Укртрансгаз») та «Газпром» (його дочірніми компаніями, зокрема «Газпром трансгаз Беларусь») угод про технічну співпрацю з метою врегулювання питань балансування, тисків, фізико-хімічних параметрів газу тощо.
- г) забезпечення режиму прозорості в ході укладання даних угод, у тому числі в рамках їх моніторингу Єврокомісією, визначеного Рішенням (ЄС) № 2017/684 щодо встановлення механізму обміну інформацією стосовно міжурядових угод та незобов'язуючих документів між державами-членами і третіми країнами в галузі енергетики.

3. Врахувати спричинену газову кризу для майбутньої енергетичної безпеки ЄС, зокрема **визначити ймовірність такої поведінки «Газпрому» і для окремих країн-споживачів російського газу в ЄС, а також переглянути доцільність будівництва додаткових шляхів постачання російського газу до ЄС.**

Також, в рамках запровадження додаткових заходів безпеки постачань між Україною та ЄС, розглянути можливість:

- а) укладення угод про з'єднання мереж (interconnection agreements) на усіх точках інтерконекту між операторами ENTSOG та оператором ГТС України, у т.ч. Велке Капушани;
- б) розширення застосування механізмів солідарності у рамках Енергетичного Союзу (визначених Регламентом (ЄС) № 2017/1938 стосовно заходів на забезпечення безпеки постачання газу) через включення України до відповідної регіональної групи та напрацювання спільних планів дій з кризового реагування у випадку переривання постачань;
- в) проведення спільних досліджень та моделювань кризових ситуацій з метою виявлення та вивчення слабких місць (bottlenecks) ГТС України, посилення яких має стати пріоритетом;
- г) прискорити реалізацію проекту будівництва газопроводу-інтерконектору «Польща – Україна», у т.ч. через надання кредитів та інших форм фінансової підтримки.

4. Вивчити можливості прискорення розгляду пропозиції Єврокомісії щодо змін до Газової директиви ЄС (застосування принципів законодавства ЄС до всіх газопроводів із третіх країн до кордону юрисдикції ЄС) з метою покращення функціонування внутрішнього енергетичного ринку ЄС і зміцнення солідарності між державами-членами.

Щодо подальшої інформації, будь ласка, звертайтеся до DiXi Group:

вул. Інститутська, 18а, оф. 3
01021 Київ, Україна
+38 044 253 66 94
author@dixigroup.org

